

փոխաբերական իմաստովն առնուով. (ἐσχατος վերջին եւ աստի՝ մշտփոյն, անփոփոյն, եւն, որ իմաստով մենք ալ իր գործածենք «վերջին»): Զարմանալի եղանակաւ անյարմար «շանակէին», ունի նաեւ Նախաներսիսեանն, որ այլուր հոս կ'ընտան է. Ներսէս ուղղած է «եօթն վերջ զիւն»¹։

— «Եւ Գորգուղոր հոգւով. եւ տեսի կին զի նստէր», եւն (ԺԷ, 3). պարզ գրաբանական աղաւաղմամբ անկապ եղած՝ փխ «եւ Գորգուղոր» եւն (= ἀπ' ἧν ἐρχετο εἰς ἔμψυκον) ինչպէս ունի արդէն Ներսէս՝ «Եւ տարաւ զիս յանապատ հոգւովն (ս'անտ) հոգւով» — Թ. 55, 71), եւ տեսի կին մի զի նստէր», եւն. Նախաներս. հոս թերի է։ — «Առնել պատերազմ ընդ այն որ հնծեանն էր ի ձի» եւն (ԺԹ, 19). որ՝ զարմանալի եղանակաւ՝ ճշդիւ նշնպէս է նաեւ Նախաներսիսեան բնագրին մէջ. «մինչդեռ Ներս. ունի «... ընդ այն...»։ Նոյն կարգի է՝ «Եւ ինչ Բաշուն, եւ այլ ինչ Բաշուն» որ եւ կենդանութեան, (Թ. 12 = καὶ βιβλίον ἡνέψυχθη εὐαν καὶ ἄλλο βιβλίον ἡνέψυχθη εὐαν)։ Բարէշ անձը լուծմամբ են նաեւ Նախաներսիսեանն՝ «Եւ ինչ Բաշուն իւրաքանչիւր գործոց, եւ այլ ինչ Բաշուն» որոց անուանք նոցա գրեալ են ի գպրութիւն կենաց», եւ Ներսէս՝ «Եւ ինչուն է Բաշուն, եւ այլ ինչուն է Բաշուն, եւն։ — Պարզ վերկապ է՝ «որ գաղափար եւ աստուայ մարգարէն» (Ի, 10) փխ. «... աստ մարգարէն» (= καὶ ὁ ψευδοπροφητῆς). արդէն ուղիղն ունի միւս խմբագրութիւնը՝ Նախաներս. «որ էր գաղանք եւ աստ մարգարէն» (= Ներս. որ լուսագոյնս կ'ընէ «... ստու մարգարէն»)։ — Թաժնայն դէպս աղաւաղութիւն մը կայ այս տեղը՝ «Եւ լայնութիւն քաղաքին ունէր երկոտասան ին», եւ երկոտասան առաքելոց գառին, (ԻԱ, 14). որ անիմաստ է Նախաներսիսեանն ալ բոլորովին անարատ չէ՝ «Եւ պարսկաց քաղաքին՝ հիմունք երկոտասան, ըստ անուանք առաքելոց գառին», Ներսէս ուղղած է ըստ յունին «Եւ պարսկաց (լուսագոյն) Թ. 71 պարսկաց = τὸ τεῖχος» քաղաքին ունէր նիւսան = θεμελιώδης երկոտասան, եւ ի նոստ = ἐπ' αὐτῶν) երկոտասան անուանք երկոտասան առաքելոց գառինն, Ինդիր է թէ քիչպէս ծագած են լայնութիւն (= πλάτος) եւ ին (= π. ἀριθμός) ան.

¹ Այսպէս աղաւաղ է նաեւ Նախաներսիսեանը՝ «Զ հրեշտակէ Թեմաշունիսի զմարտի», Ներսիսեան «հրեշտակէ Թեմ» որք ունենի Իմ Լիւր զիւն, Այսպէս նաեւ Թ. 71. իսկ Թ. 55 լայնք քիւս անպարմար զիւն, եւ կ'ընէ պարզ՝ «հրեշտակ Է, որք քիւսն է ի վերս».

ճիշդ ընթերցումները. բայց հաւանօրէն ոչ թէ սխալմամբ թարգմանչին կամ ուղղագրողին, այլ յետոյ աղաւաղմամբ հնագոյն հայ բնագրի մը։ — Այլալուծութիւններ չեն պակսիր նաեւ անուանք մէջ¹։ Եւ այս ամէնը՝ մաս մըն է պարզապէս ամբողջութեան։

Ք. 8. 8.

ԼԵՁՈՐԱՐԱՆԱԿԱՆ

ՍՅՈՒԿԱՐԱՆԱԿԱՆ ՀՅՈՒՅՈՑՈՑԱԹԻՒՆՔ

7.

1. Հ.Պ. արեւ. «մարգիկ, արք» բառին վայնոյ կարծիք մ'ունի՝ Holger Pedersenի կարծիքը նոյն բառին վայն կարգալէ յետոյ ալ, որ կ'ընէ Pronoms dém. de l'anc. arm. էջ 22 «La forme radicale *ir-se* trouve dans le pronom réciproque *ir-sear* dont le suffixe nous rappelle le collectif *orear* 'uomini, gente' qui lui-même appartient à la famille du pronom 'suus', (cf. pour le sens r, slov., pol., tch. *osoba* 'une personne': v. sl. *soboj* instrumental du pronom réfléchi)։ Ինչ է այս արեւ. ձեւին հնգեր. ծագումը։ Այս բառը՝ ըստ Խ, հնգեր. «*oriŋ-or* է՝ «սերունգ, ծնունդը» նշանակութեամբ, որ հ.Պ. ի

1 թողցւ. արեւ. անունները՝ միւրի միւրի (Թ. 11) «անուն էր նորա երբայցեցեն Ներսիսեան եւ յունարէն» կարգալէ, — ἀββαδδών ... ἀπολλών. Նախաներսիսեանն ալ ունի՝ «Եւ անուն նորա աղբարն, որ կոչի կարաստ հարբէն», Ներս. «Եւ անուն նորա երբայցեցեն աղբարն (Ումար աղբարն) որ կոչի է հայ բարբար» կարաստ, Թ. 55 «Երբայցեց» (= ի ըստ հարբար) Թ. 71 «Աղբարցեց» Գ (ըստ կարբար)։ «Աղբարցեց», իսկ Գ պատմեցին մէջ եղծուած եւ վրան գրուած՝ «... Աղբար յունարէն իսկ Աղբարն եւ լազիւն անուն կարբար», թողցւ. այս պէտպէս ընթերցումը միւրիսեան ինքիւրը՝ կը շատանալ նշանակելով որ նորագիւտին «երբայցեցեն նորալեւան», զորք յայտնու պէս բոլի վերկապ մ'ըլլաւ, Ե նախիկաց «երբայցեցեն», բառին վերջնական իրականութեամբ. Գրգարցեցեան ըլլաւ Ե նաեւ իր աղաւաղութիւնը։ — ԺԱ, 16՝ «Եւ Ժորգիւս զնոց զնոց ի աղիլն անուանալ երբայցեցեն Առաքելութեան» զոր Հրատարակելն ուղղած է Առաքելութեան Նախաներսեանն ունի՝ «Եւ Ժորգիւս զնոց ի աղիլ որ կոչի երբայցեցեն կարմիրութեան», Ներսէս (ՋԶԳ)։ «Եւ Ժորգիւս» (Թ. 71 Ժորգիւսից) զնոց ի աղիլ մի որ կոչի երբայցեցեն Արմատութեան, — Թ. 55։ Թ. 71 Արմատութեան յոգան՝ Արմատութեան Գ (ըստ հարբար)։ Արմատութեան՝ Նորագիւտ ընթերցման համար լուս Ե Հրատարակի ուղղածը, կամ ունի լուսագոյն՝ Արմատութեան = Աղբարցեց (արեւ. ներ. «*Armagaydōw*, *Mayidōw*, եւն եւն)։ Պրիմարն Armagaddon ունի արդէն նախընթացին տեղը (Թ. 12)։ — Նաեւ միւս անունները (յաւակարգեալ՝ Ա, 11) ըստ պատմութիւնների կը ցուցնեն ոչ միայն խմբագրութեան իմաստներ, իսկ նաեւ պատմեցն պատմեն. զորոնք լինք միւրի հոս. («Երբայցեցեն», տես յետոյ)։

մէջ ձայնապէս ուրիշ եղաւ, Տեգեւ. արմատէն *e/or. 'կեղեւանի շարժումը, մեծանայ, աճել, հետեւեալ բառերով. լատ. *orior, oriri, ortus sum* 'յառնել, արմատանալ, վերանալ, 'ծնանիլ, ծագել, կանանիլ յառաջ գալ, *ortus, us* 'ծագումն, ելք, *origo* 'սկզբնաբունութիւն, ծնունդ, սկիզբն, ուրիշ. *ortum* 'ortum, սկի. *grōdī* Տեգեւ. **grōdī* 'շարժել, յառնել, յառ. *ōrvu* 'շարժել, յորդորել, *ōrvos* 'հանդիս առաւօտը, *ērvos* 'ցախ, (Հմմտ. *runne, rüne* 'ցախ, *špū. venia* 'աճել, շատ մեծանալ) և սկի. *ārvas* 'այլը ծփալից, *špū. arna, arnada* 'երթալ, գալ, ընթանալ, վազել, *špū. runs, runsa* 'ընթացք ընդ, գետ, գութ. *runs, uq.* *ryne* 'ընթացք, նաեւ գութ. *špū. rinnan* 'ընթանալ (նր. *rennen*), վազել, սկի. *drvan-, drvant* 'փոյթ, շաւղ, հի, *aukum. aurva, aurvant* 'շայտ, հ. *arv, uq.* *earv, špū. orv* շայտ, *špū. ɔ- - - - -* Տեգեւ. **grōmēti, *grōmēti* 'ի սեղ (տ. Walde, Lat. etym. Wörterb. 436 եւ 437)։

Որիւր բառին հաւաքական նշանակութիւնն իրեն մնաց ան ստանալ, երբ **orior-es*-էն ուրիշ եղաւ եւ ժողովրդական ստուգաբանութեամբ ոչ գերանշանակ հնու կապուեցաւ. ունիւր յետոյ իր-տւր ալ իւր-ի. բով եւ նոր *špū. ɔ- ɔ-* եւ յորիւ-ի վեր-ջաւորութիւնը **-te*-էն, որ ձեւը դերբ բառին մէջ սկզբնաբար բոլորովին աստիճանից կը խաղար, Հմմտ. լատ. *angōr* առ. *ango*, յառ. *ἀνγω*, Հոլլ-ժուռն այս Տեգեւ. բառին կը ուղղ. եզ. **orior, špū. *orior*, սեռ. եզ. **orioris* եւ ուղղ. յոգն. **oriores* երկուքն ալ **-orior* եւ ուրիշ։

2. Հ. յ. ուղղ. բառը իբր գոյ. 'գութ', 'սղոր-մութիւն', նաեւ ու. 'խեղճութիւն' (լատ. *miseri-cordia*՝ եւ *miséria*) իբր ան. 'աղեղորմ', 'ցաւ-ապիւն', անմահութիւն եւսման ընդունելով իրեն զ ձայնը, Տեգեւ. **or-or-mos* երբ եւ նոյնպէս Տեգեւ. բառը։

Ի նրբ. *barmherzig* ան. (գերմ. *misericoordieux*) 'ողորման', 'գթան'. բառ. *barmherzig* = *de* նախդիր եւ *špū. armhērtig*, որ *špū. armhērtig* (imitation, Nachbildung) և լատ. *miseriordia* (miser 'խեղճ' + *cor* 'հիբը') 'ողորմութիւն' բառին (տ. զ. օ. Dettler, Deutsch. Wörterb. 7)։

3. Նոյնպէս ուղղութիւն **or-or-me-mi*, ուղղութիւն (եզ. սեռ. ուղղութիւն) **or-or-me-lo-s* (եզ. սեռ. **or-or-me-lo-syo*) եւ ուղղութիւն (եզ. սեռ. ուղղութիւն) **or-or-me-lyo-s* (եզ. սեռ. **or-or-me-lyo-syo*)։ Ինչպէս ուղղութիւն առ աներկայից ուղղութիւն, նոյնպէս պիտի 'amabilis' առ աներկայից պիտի և ընդարձակութիւն և ձեւացումն (formans) *-lyo-syo*-ով, տ. Brugmann, IF 18, 381, որուն համեմատ ուրբ. *purhēfēle* "porriebilem, facefele" *facibile, *sacerificabile*, լատ. *bu-lum* վերադարձութիւն ունեցող չէզոք. (neutre) անակամե-րուն ծառայութիւն-ի, ինչպէս *agilis, debilis, laudabilis* նման **lyo* վերադարձութիւն ունին. 'Berücksichtigt man einers-its', *lyo* սեռ. *lyo*. տ. Brugmann, -lat. *-ilis* in *agilis, bibilis, docilis, facilis* usw. und in den im Anschluss an das -to Partizipium gebildeten *potilis, adaptibilis, indubilis, versatilis* usw., und andererseits die gleichbedeutenden armen. Verbaladjektiva auf -ի, die zu den lo-Infinitiven gehören, sind *orēl* 'amabilis' zum Inf.

**e or-արմատին կը պատկանի, Հմմտ. նրբ. bewegen 'շարժել', եւ das Herz bewegen* — rühren — rühren եւ որովհետեւ *špū. e/or* 'արմատը, իբր երկրորդական նշանակութիւն 'վերանալ' (Ֆրանս. 'grandir' ալ ունի, տարադոյ չէլայ, որ *špū. ɔ-ɔ* (սեռ. եզ. *or-ɔ*) **špū. e/or* *or-mo-s* (եզ. սեռ. *or-mo-syo*) երբ, իբր 'վեր գնացող', 'ամբարձող', 'յառնող'։

Գութ. *arms* 'խեղճ' նրբ. *arm* 'miser, pauper'. որով ձայնապէս **ormos* կամ *armos* Տեգեւ. ձեւերուն կը համապատասխանեն, լատ. *arāre* բառին կը պատկանին ըստ R. Muchf. Meringer-ի IF 18, 246, որովհետեւ երկրորդականութիւնը հին ժամանակը առիթեալ աշխատութիւն կը խեղճեցուն. "Germ. **armas* 'der Ackerer', 'կրտսէ Meringer *ɔ-ɔ*. „ist der Mann, dessen Geschäft das **aran* oder **plegan*, **plixis* war". Նորագ. *Arm* 'բազուկ' (brachium) ալ ըստ Meringer-ի IF 17, 121 եւ 18, 248 Տեգեւ. *ar-* 'arāre' (գործել գերիկը), արմատին կը պատկանի, 'բազուկ' երկրորդականութեան մէջ մեծ նշանակութիւն ունենալով։

Վերջ ապա *aurv* 'արագ' բառին վրայ արդէն խոսած եմ. Այս բառն ալ ըստ Meringer-ի ոչ **e or- uq.* **ar-* 'arāre' ձայնապէս կը պատկանի. "Ich rekonstruiere ein idg. **arv-s* 'ackernd' dann 'dienstfertig, bereit, 'zu brauchen, schnell'".

Ըստ իս 'շարժել', նշանակութիւն **e or- եւ *ar-* արմատներուն նախանշանակութիւնն էր եւ սկզբնաբար **ar* եւ **e or* ալ մի եւ նոյն էին, որովհետեւ ***ā* նախդիր կը նախորդ Տեգեւ. լեզուի մէջ, որ ***ar-* **e or*-ին IV. այլակերպութեամբ = **r* փոխարեւալ *ar-* ձեւը կու տայ, որուն նշանակութիւնը էր 'շարժել, յետոյ 'գործել վերիկ'։

Այս ***ā* նախդիրը ունին նաեւ *q. օ. *āgō* = ***ā+gō* (*ēgō*)-ին II. այլակերպութիւնը, նոյնպէս լատ. *arānus* 'բարձր', (տ. Walde 42) որուն ***ared(h)* 'մեծանալ, նոյնպէս ***ā+ered(h)*-էն էր առ **e or-* 'շարժել, շարժել, մեծանալ, Հնդկ. **āro*, եւ **ēro-* նալ ոչ *ā* *e* *ay* այլակերպութիւնը կը ցուցնեն, այլ այս ***ā* նախդիրը + *ɔ*, իբր II. այլակերպութիւն **epo*-ին։

Ուրեմն *špū. ɔ-ɔ* (սեռ. եզ. արաւոյ) յառ. *ἀροτρον*, լատ. *arātrum*, իրենէն *arathar* (փոխ առն. ըստ Windisch-ի), լատ. *arklas* (*-kla* *-lo*-էն), եկալ. *valo*, ինչ. *radlo* (*-ālo* **āhlo-*) 'արաւը, Տեգեւ. **ar* ***ā* + *ɔ*-էն ունին Հ. յ. ձեւը ըստ Hübschmann-ի Arm. Gr. 1. 423 **arātrom*, **arotrom* կամ *arētrom* էր, ըստ Bartholomae-ի (Stu-

sirol, so ergibt sich für alle diese Adjektiva eine Erweiterung des *ɔ* Formans mittels desselben Formans (*-lyo-* : *ɔ*, das die Verbaladjektiva wie lat. *eximius*, gr. *δύος στόγιος*, ai. *yōgya-s* *stū-tya-s* und got. *brūks* aufweisen". Եզ. ուղղ. ինչ **-is* վերադարձութիւնը ըստ 'Brugmann-ի, ուրիշ գրք. եւ լատ. ալ (*agil-is, agibil-is*), ուր այս անակամե-րուն արմատներ եղան, իսկ ունեցիւր *ɔ* (իցո-Հոլլեմեր-ը բոլոր Հոլլեմեր-ը *or- արմ.* գաւառ-ցան են, Հնդկ. **Or* 'շարժել' և Հնդկ նաեւ Հ. յ. ուղղ. = **or-oremi* 'cellare' եւ սրբառ, սրբոյ *oulla*, (Wiege, berceau) բառերուն։

dien zur idg. Sprachgeschichte 2, 30) *arəstru եւ ըստ իր հայ. աբաբ միայն *arəstru-էն բացարձեւ եւ, որ ձեւէն միջմասնի թիւամբ *arəstir, *arəstir, եւ այսպէս ըստ օրինաց Pedersenի՝ է, իբր միջին բաղաձայնի ինյայտ, աբաբ եղաւ, իսկ սեռ. եղ. թ. մէջ խառնուած ձեւ մ'ունիւր *arəstru-ցոյ տեղ՝ ոչ *աբաբ-ըսոյ, որ անսովոր էր, այլ աբաբ-ըսոյ, այսինքն — արմատներու սովորած *osyo ձեւեր։

Muchի այն կարծեք, որ նրբ. arm 'աղքատ, խեղճ, լատ. arāre բառին կը պատկանի, եւ Meringerի այն հայեացքը, որուն համեմատ երկրագործութիւնը ստիպեալ աշխատութիւն խեղճ մարդկան էր, իբր գեղեցիկ օրինակ մը ցոյց կու տան հետեւեալ մասնաւոր բառեր. szán-ի (կ. սանտ), որ — է պատմաւորական է, կը նշանակէ 'գործել գերելիք', բայց սկզբնաբար 'ցախել տալ', որովհետեւ szán-, szánna-kos-իկ 'ցախել (bedauern, bemitleiden), կը նշանակէ, նոյն պատմութիւնը ինչպէս հնդեւ. բեդու-նեքուն մէջ, Դարձեալ տարակից չկայ ըստ իւր, որ մաճ. er-ed 'մաքել, բառն ալ հնդեւ. Ժառնմէ ունի — հնդեւ. *ered(h), իսկ մաճ. erd-ú բառը 'անասուն, նշանակութեամբ նոյն արմատէն կը նշանակէ 'տեղ մէ, որ ծառեր կը բուսին', բուսանողը, իսկ մաճ. szárma-asik 'սերմանեմ, բառը հայ. եւ փոխ առնուած խառնուած բայ է, որուն 38- սերման-էն է, բայց 3-րդը հայ. *արմ- (տ. արմ-ատ, դ-ատ, *ատ-առ հատանեմ) եւ 2-րդ-էն, գ-ի տեղ, երման-էն — ձայնը բնականօրէն, որովհետեւ Արմեոս, հայեր. armāna, հայ. *արմն ալ մի եւ նոյն կրնայ բլաւ ձեւապէս, որովհետեւ կարելի է որ *ար-ը որմ (արմատ) եւ ճ նախկինով 2-րդ բառերուն մէջ *səro հոսել 'nlessen' արմատին կը պատկանի, որ չ շարժականով նոյնպէս *e or է՝ եւ *արմն 'armenau' ալ կրնայ *sərmənos կամ *zrmənosէն առաջ գաւ, հմմտ. արմն = *zrmənos, բայց *Արմեոս-ի վայր հիմայ Meringerի գաղափարներու ազդեցութեամբ սակայն մասնաւորութիւնն ունիմ, որ ինչպէս նրբ. arm լատ. arāre բառին կը պատկանի, իբր 'որ ստիպած է գերիկը գործել, խեղճ, սպորտիստ, հայ ալ այն առեւել *poti-էն, հմմտ. սիր. potí 'տեք, նախ. հայ. potí կամ *padí ձեւերուն միջնորդութեամբ եղաւ 'տեք, ապեռաւկան', որովհետեւ համար ժողովրդական (հայ. *արմն, *armənos առ. *ar- 'arāre', երկրագործութիւն

1 Ույն — է պատմաւորական ձեւացուցով է նաեւ մաճ. haj-ի 'անեմ' (treiben), ուսկից haj-ը 'նաւ, իբր 'գնացող, եւ ըստ իւր haj 'մալ' ալ, իբր 'մալող (wachsend),

2 Նարեկ է, որ նաեւ մաճ. Թրոնդ 'պայտը շուրջ տournant de l'eau, Wasserwirbel' ալ հնդեւ. բառ է առ. /or 'շարժել, նոյնպէս Ծ-ՕՆ 'աղաւ (mahlen, moudre), իբր շարժմանը նշանակող բառեր, ա. Dr. Herrmann Antal, 'az, 'örmény' szó a magyar nyelvben' Szongott Kristóf, 'Armenia' հոսեցարական ամսագրերէն Sza-mosújvár (Հայաստան, Armenopolis) Գրադիւնիւնիւն, 1906 ամիս, 20, 24—28

3 Մաճ. szárma-նիւն մէջ *szárma- դոյական էր, հմմտ. մաճ. vökte-nik 'կը մեղաքել, առ vökte, vökte-s 'մեղք, եւ 'մեղաւոր',

4 Ույն *səro-էն է հայ. արմն, որմն *səryün sry-yomos, իբր 'հոսող, ըստ Osthoff:

կրնէ։ Այսպէս հայ եւ *Արմեոս պահել եւ մեջ համար աղափարական յարաբերութիւն մը մեր ազգին, որ ամենամեծ հնունդութիւն ունի։

3. Հ. Գ. Հենտ-ի, անեքեղոյթ. Հենտ-ի 'նոստայանեմ', 'հիստել', 'ի մասին կարելի, — լիւս. pinis, pinit 'հիստել, եկւ. peli (ping) 'ձագնի, կարելի, գոթ. spinnan 'մանեմ, նրբ. spinnen (Fr. Müller, Armenia VI, էջ 4). Հնդեւ. *pen — է հայ. *հին եւ *penum — է հայ. *հին — է հայ. Այսպէս կը պայտեմ, ըստ իւր, առաջ Հենտ-ի բառին ձեւը, որ միայն Հենտ-ի (սեռ. եզ. Հենտ-ի) — հնդեւ. *periyōn, *periyōnos (յուս. περὶον 'ձագնի (percer), անցուցանել (passer), περὶον 'ձայր' անցուցանելու համար, ձագնի, օլ, անեք 'պոքեքու համար' περὶον 'անցուցանել, ձագնի, եկւ. na-perjā, na-perit 'ձագնի, հայ. հայ. բառին ազդեցութեամբ սակայն բնականօրէն առաջնորդականիւն է ձայնաւոր, ուրիշմէ Հենտ-ի *հնունդ-ի տեղն է Հենտ-ի բառին ազդեցութեամբ սակայն։

4. Հ. Գ. Կոբ (սեռ. եզ. Կոբ) 'վէմ, բառը։ Առաջ գաղափար ունի, որ Կոբ գոգաւորութեան իրեն անուր ունի հնդեւ. *svoros-էն, հմմտ. լիւս. svaris, 'գոգաւոր, հրբ. swāri, մրբ. swære, լիւս. schwer, գոթ. swērs 'պատուեալ, սկզբնաբար 'gewichtig, հմմտ. ֆրանս. graveol 'մանր, եւ 'երեւել, Էփայտ-ի լիւս. Կոբ Կոբ մասնաւորութիւն մը ունիմ. ինչպէս յուս. σία, στίον 'պոքիկ զար, որ բառին հետ գոթ. stāins, նրբ. Stein, եկւ. stēna 'պատ, պարիսպ, եկայր ալ մի եւ նոյն են հնդեւ. արմատին *stei- 'թանգրանալ, (հմմտ. յուս. στέα հնդեւ. *stējā 'ձայր, ա. ծրագրով suif) կը պատկանի, նոյնպէս կարելի է ըստ իւր, որ հնդեւ. *tiur-, որ արմատին լիւս. tvārtas 'հաստ, հնդ. Թրած 'դիմ, (Brugm. Grundr. I, 260) ալ յառաջ կու գան, իբր *tiuros, սեռ. եզ. *tiuros *հաստ ձեւ մը ունեցող, — վէմ, հայ. Կոբ (սեռ. եզ. Կոբ) բառին նախաարմատն էր։

Ինչպէս Կոբ. stēna 'պատ, պարիսպ, եւ գոթ. stāins, նրբ. Stein (վէմ), մի եւ նոյն արմատին ծագած են, նոյնպէս լատ. paries, *tva-

1 Նախնայականութիւնը (analogie) նոր լեզուներու մէջ ալ մեծ դեր կը խաղայ։ Նոյնիւր զ. օ. Հետեւեալ օրինակներն մաճ. լեզուէն Գառ. füllē-ը իրաւ որպ. Heller-ի կը համապատասխանէ, բայց բնական Սկզբնաբար f-ը ոչ Heller-էն, այլ Pfeming-էն, հմմտ. մաճ. font, նրբ. Pfund լատ. pondus-էն, իսկ ձայնը fizeitni 'պահաւել, բառն ունի, ստուգի. բառնաւոր բառ մը։ Գառ. եւ նրբ. բառերուն ձայնաւորներն ալ font են։ Pfund բառերուն մէջ մտադրութեամբ բառերն են, որովհետեւ մաճ. font գ. Pfond-ի վայր կը ցուցնէ, զոր օ-pondus- ալ ունի, բայց Pfund-ի եւ մրբ. հրբ. pfunt-ի ոչ լատ. pondus-ի երկրորդականիւնն Կոբ անցուցանելութիւնն է *pondus-ի տեղ *pundus-էն (հմմտ. գոթ. pund, անգլ. pound ալ)։ Ուրիշ մաճ. բառը, որուն վայր հայ նոյնպէս խօսելի կ'ուզեն kalmár 'պահաւորական, եւ (առ նրբ. Krämer) իրեն գաւառ. Kramer- ձեւէն, որուն Գառնալէն էր *karmár եւ անմասնութեամբ kalmár, հմմտ. գոգնէ հայ ալ մաճ. kalandomi զիմարդաւ լիւնէլ, բառին ազդեցութեամբ ալ։

ries, 'պատ, ալ լիւս. *tworiti* 'փակել, *tworā* 'տախտակներով փակելու տեղի, բառերով մի եւ նոյն արմատ կը կազմէ:

„Lit. *tworā*“, *k'ru* Meringer IF 18, 267, „muss aber.. zuerst den geflochtenen Zaun (փակեալ տեղի, հիւսած) bedeutet haben, denn das Brett ist etwas später: Լիւսած տախտակներով՝ Cornu-էն գտած՝ տեղիք են լաւս.-ի մէջ,

Ovid. Fasti 6, 261.

Quae nunc aere vides, stipula tum tecta videres.

Et paries lento vimine textus erat.

Prudentius, Psychomachia 851: *textis parietibus*.

Cicero ad Att. IV, XVI [14]: Paulus in medio foro *basilicam* jam fere *texuit* isdem antiquis columnis.

Lucanus V, 515.

Rectorem dominique ratis secreta tenebat
Haud procul inde domus, non ullo robore fulta,
Sed sterili iunco cannaque *intexta* palustri
Et latus inversa nudum munita phaselo.

Եկու. *pritoru* 'ambitus, saeptum, որ բառէն անանանութեամբ մած. *privar* եւ մած.-էն ալ. *pritor*, չէի. *pritor* 'գաւիթ, պղաճու. *pryt-vor* ցոյց կուտան ըստ Meringerի, որ գաւիթը նախ միայն բուռեւ տեղիւնէն շինուած էր: Ուրիշ նկատարած **tye/or* արմատը ալ լիւս. վերահերուէ մէջ հոգեւորած նշանակութիւններ ունի. եկու. *tworā* հոգեւոր. **tyeros* կամ **tyoros* (հմտ. եկու. *novi*, **névos*) forma, creatura, *tworiti* 'ստեղծ, *sut-voriti* 'facere, creare, *twari* 'opus, լիւս. *sutvorti* 'ստեղծանել:

Ե. Հայ. փն (սեւ. եղ. փն) բառը = յուն. *κίων*, *κίονος*, հոգեւոր. **kiyōn*, **kiyōnos*, յուն. *κείται* = սկը. *εἶλε* 'կը քանաւ, = **kei-tai* 'կը պառկի, բառին հետ մի եւ նոյն արմատ ունենալով, **kei*-ին, ինչպէս Ի-էն տեսնելու. ե. III. այլակերպութիւն է, իսկ յնւ., յնւ. = յուն. *κίωνος* *ghexem-* արմատին պատկանելով՝ *ghion* (**ghion-mos*)-էն ունին յնւ. եւ յուն. *κίων* **յն-ի* եւ *κίων-ի* տեղի, ուրիշն սեւ. եղ. փ մէջ յուն. *κίωνος* սպասելու էր, բայց այս ձեւը չ'ա՛յլ բառին վերջնաւոր. -v ին ազգացութեան տակ այս ձեւէն *κίωνος* եղաւ, իսկ հ.յ. ձեւն աւաճ յնասունէն եղաւ **յն-ուն*, յնւ. փ մէջ գտնուող -ին ազգացութեան տակ, կամ նախ՝ միայն **յն-ի*-էն յնւ.՝ -os-ը վերջէն իյնալով:

Ե. Հայ. աս-նիւմ, հոգեւոր. **ar-ne-mi* (կա. ար-բէ) յուն. *drapisxw* (կա. *ῥαρον*) 'մաւորել:

Ե. Այսպէս կրնա յետոյ նաեւ 'բարերով փակեալ տեղի՝ ալ մի եւ նոյն բառով նշանուած ըլլալ:

Յ. Եւս. *κίων*- նշանակող Երբ. *Pfeiler* միգ. *pfisere*, հրգ. *pfisari* լաւ. *pilarius*-էն փոխ առնուած է, իսկ մած. *piller* նոյնպէս օտար խառնուած բառ մըն է **piller*-էն, որուն մէջ *pil-* լաւ. փ, եւ *er*- Երբ. փ ձեւն ունի, **piller*-էն եղաւ *piller* կարծի եւ կրկին Ի ձայնեցով՝ երկայն Ի եւ մէկ Ի-ի առջ:

արմատն է, որ ըստ Meringerի IF 17, 121 նոյնպէս հոգեւոր. **ar*- *aräre*, արմատին պատկանող բառ մըն է:

Մած. լեզուի մէջ երկու բառ ալ կայ, որոնք հոգեւոր. այս **ar*-*aräre*, արմատին շարունակութիւններ են: Առաջինը *ar-va* (= հոգեւոր. **ar-vo*) 'լեւայ' եւ 'որը, որովհետեւ յայտնի է, որ հ.յ. որք (եղ. սեւ. որք) = հոգեւոր. **or-bhos*, **or-bho-syo*, լաւ. *orbus*, նոյնպէս **oribhos*, յուն. *ὄρβος* բարեբաւ բառերուն մէջ եւ *ὄρβανός* **oribhānos* (**oribhōnos*-էն) մած. *ar-va* բառին հետ ձայնապէս անմիջական կապ չունին, բայց -բ օր- 'շարժել, արմատին պատկանելով՝ այս *or*, ինչպէս բառն եմ, **ar* 'aräre-ի հետ այնպէս միանալու է, որ **ar*-նախորդ էր եւ **r* **or*-ին IV. այլակերպութիւնը կը ներկայացընէ **ar*-ն ձեւի մէջ՝ երկրորդ մած. բառը, որ ըստ իս, նոյնպէս հոգեւոր. **ar* 'aräre, արմատը մինչեւ հիմայ պահած է, մած. *ar*-է 'միասնել, է (-ի պատճառակաւ), սկզբնաբար **ar* իրիւրը զործեցին, իսկ հոգեւոր. **er* 'շարժել, շարժել-ին պատկանող է գեւ. յիշեալներէ գուր մած. *er*-*er* 'ոյծ, ալ, իբր 'շարժուիւն, Ուրիշ մած. բառ մը *orom* 'գաղափար լեւանց, հ.յ. որք (եղ. սեւ. որք) բառին պատկանող է, որովհետեւ մած. բառն ալ **ormo*-էն է (հմտ. ուղղ. յոգն. *ormo*-ի, հ.յ. -բ-ի): Ան տանը արդէն հ.յ. բառը մած. բառին այժմեան նշանակութիւն ալ ունի: Է.յ. լեզուէն է մած. *bērc* (Երբ) 'լեւայ, 'գաղափար լեւանց, 'կողմէն լեւանքուն, = հ.յ. Երբ՝ 'բարերութիւն, = հոգեւոր. **bherghos*, բայց անձեռն մակամբանց կարգի մէջ ոչ միայն *Bērc-y* սկզբնաբար 'լեւանցի՝ մած. *y* = -ի վերջնաւորութեամբ՝ ծանօթ է, այլ եւս *Bārc-y*, որ *Bārc* հ.յ. **բ-ի* է = հ.յ. *բ-ի*-ը, բայց առանց -ը = հոգեւոր. -ո վերջնաւորութեան: Մած. *Barca-sdg* *Brassō* (Kronstadt)-ին գաւառը Գրաւիսիլանիոյ, լեւանային տեղ մը, ուր -*sdg*, -*sēg* 'ուրիշ, նշանակութիւն ունի, հին հ.յ. -էն է **բ-ի* (բ-ի)-ը -նիւն, Կարելի կ'երեւայ ինծի այժմ, որ մած. -ի վերջնաւորութիւն ալ հ.յ. -ի = հոգեւոր. **iōs* սեւ. եղ. փ հոլովէն, իսկ մած. -ի ուղղ. յոգն.-ի վերջնաւորութիւնը հ.յ. -ի նոյնպէս ուղղ. յոգն.-ի վերջնաւորութիւնէն իրեն ծագումն ունի, որուն վրայ՝ +ի վերաբերեալ, առաջ գեւ. կը կատարուէ:

(Ընթանալիք)

ՀԱՌԱՎԱԾ ԱՄԴՈՂԱԿԱՆԱՆՍ

Ե. Նորէն մած. *orvo*-ն (որովհէտ) 'բոճիկ, իբր հոգեւոր. բառ **or-vo* (հոգեւոր. **or*- 'շարժել, -էն **vo* հոգեւոր. վերջնաւորութեամբ, (հմտ. լաւ. *orv-vu*-ն, 'նապայ, **orv-vo*-ն), իբր 'զհեւանքութիւնը չ'առնող՝ նշանակութեամբ լաւ իմաստ կ'ընդունի: Այս մած. բառէն յետոյ մած. *orvos*-*sdg* 'բոճիկ, լեւ. կը նշանակէ:

